

Σύγκριση

Τόμ. 10 (1999)

International postmodernism. Theory and literary practice. Edited by Hans Bertens and Douwe Fokkema. John Benjamins Publishing company, Amsterdam/ Philadelphia, 1997, σελ. 581.

Z. Σιαφλέκης

doi: [10.12681/comparison.11471](https://doi.org/10.12681/comparison.11471)

Copyright © 2017, Z. I. Σιαφλέκης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Σιαφλέκης Z. (2017). International postmodernism. Theory and literary practice. Edited by Hans Bertens and Douwe Fokkema. John Benjamins Publishing company, Amsterdam/ Philadelphia, 1997, σελ. 581. *Σύγκριση*, 10, 140–142. <https://doi.org/10.12681/comparison.11471>

Βιβλιο-συγκρίσεις

***International postmodernism. Theory and literary practice.* Edited by Hans Bertens and Douwe Fokkema. John Benjamins Publishing company, Amsterdam/Philadelphia, 1997, σελ. 581.**

Στη σειρά των εκδόσεων που επιμελείται η Επιτροπή Συγκριτικής Ιστορίας των λογοτεχνιών των ευρωπαϊκών γλωσσών (υπό την εποπτεία της Διεθνούς Εταιρείας Συγκριτικής Φιλολογίας A.I.L.C/I.C.L.A.) προστέθηκε ο παραπάνω τόμος, έπειτα από άλλους αφιερωμένους στον εξπρεσιονισμό, στον συμβολισμό, στον ρομαντισμό, στις λογοτεχνικές πρωτοπορίες του 20ού αιώνα.

Εκτός από την ανά τριετία οργάνωση διεθνών συνεδρίων που συγκεντρώνουν εξακόσιους κατά μέσο όρο συνέδρους και την έκδοση των αντίστοιχων πρακτικών τους, η δραστηριότητα της Διεθνούς Εταιρείας περιλαμβάνει τη δημιουργία και λειτουργία επιμέρους επιστημονικών επιτροπών, όπως αυτή για την οποία γίνεται λόγος εδώ. Η σειρά της Συγκριτικής Ιστορίας δημιουργήθηκε στα 1967 και πρώτος υπεύθυνός της υπήρξε ο καθηγητής του Πανεπιστημίου του Παρισιού (Paris III-Sorbonne Nouvelle) Jacques Voisine. Σήμερα διευθύνεται από τον καθηγητή του Πανεπιστημίου του Toronto, Mario Valdès.

Ο παρών τόμος είναι αφιερωμένος

σ' ένα φαινόμενο που έχει ήδη καθιερωθεί και απασχολεί την κριτική σκέψη της εποχής μας. Οι καθηγητές του Πανεπιστημίου της Ουτρέχτης H. Bertens και D. Fokkema προσπάθησαν να το αντιμετωπίσουν έχοντας ως αφετηρία τη λογοτεχνική εκδοχή του, αλλά και με τη διάθεση να υπερβούν τα όρια του λογοτεχνικού. Γι' αυτό ανέθεσαν σε μια πλειάδα γνωστών διεθνώς συγκριτολόγων να προσεγγίσουν τον διεθνή μεταμοντερνισμό σε πολλά επίπεδα: εμβάθυνση της ιδέας της έννοιας του μεταμοντέρνου, σχέση του με τις άλλες τέχνες, εξέλιξη των λογοτεχνικών γενών και ειδών, πρόσληψη του μεταμοντερνισμού σε διάφορες εθνικές λογοτεχνίες και κουλτούρες.

Το βιβλίο χωρίζεται σε τέσσερα μέρη. Το πρώτο τιτλοφορείται: «Εισαγωγικά δοκίμια» και περιλαμβάνει προσεγγίσεις που αφορούν τη θεωρητική επεξεργασία της ίδιας της έννοιας. Μερικές από αυτές: “The debate on Postmodernism” (Η διαμάχη πάνω στον μεταμοντερνισμό) του Hans Bertens, “The semiotics of literary Postmodernism” (Η σημειωτική του λογοτεχνικού μεταμοντερνισμού) του Douwe Fokkema, “The politics of Postmodernism after the Wall” (Η πολιτική του μεταμοντερνισμού μετά το τείχος) της Susan Rubin Suleiman.

Στο πρώτο αυτό μέρος η θεωρητική επεξεργασία της έννοιας του μεταμοντερνισμού παλινδρομεί από την καλλιτεχνική έκφρασή του (λογοτεχνικό κείμενο) στην κοινωνική-φιλοσοφική. Οι συγγραφείς αυτών των δοκιμίων προσπαθούν να οριοθετήσουν τον χώρο του με βάση τις διόδους επικοινωνίας ανάμεσα στη λογοτεχνία και στην κοινωνία. Γίνεται κριτική χρήση εννοιών όπως μετα-μυθοπλασία ή ιστοριογραφική μυθοπλασία. Διαπιστώνεται ότι ο μεταμοντερνισμός αναθεωρεί σημαντικές έννοιες όπως παραγωγή, ερμηνεία, ανάγνωση (σελ. 31, 35) που αποτέλεσαν τη ραχοκοκαλιά της θεωρίας των κειμένων. Γίνονται εκτενείς αναφορές σε θεωρητικά κείμενα που μορφοποιούν την ιδιαιτερότητα του μεταμοντερνισμού, όπως αυτά του William Spanos, καθηγητή στο κρατικό πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης, και συγγραφέα ενός δοκιμίου που περιέχεται στο πρώτο μέρος με τίτλο "Rethinking the Postmodernity of the Discourse of Postmodernity".

Το άρθρο αυτό, μαζί μ' εκείνο της Suleiman που προαναφέρθηκε, είναι τα περισσότερο «πολιτικά», με την έννοια ότι προσφέρουν στον αναγνώστη έναν ευρύτερο προβληματισμό του μεταμοντέρνου που ξεπερνά τα όρια της λογοτεχνικής δημιουργίας. Θίγονται εδώ έννοιες όπως μεταουμανισμός που σηματοδοτούν, κατά τον συγγραφέα, περιόδους που προέκυψαν μετά τον ψυχρό πόλεμο. Γίνεται επίσης κριτική στους λεγόμενους νεομαρξιστές όπως οι Jameson και Baudrillard (σελ. 68) αλλά και στους νεοϊστορικιστές.

Το δεύτερο μέρος τιτλοφορείται «Ο μεταμοντερνισμός στις άλλες τέχνες» και αποτελείται από έξι εργασίες που καλύπτουν ισάριθμες τέχνες. Οι συγγραφείς τους ερευνούν τις ιδιαίτερες

σημασίες που παίρνει η έννοια λ.χ. στην αρχιτεκτονική, τον τρόπο με τον οποίο αλλάζει η αντίληψη του χώρου ή του χρόνου, ενώ οι αναφορές τους εκτείνονται από τη συμβιωτική αρχιτεκτονική του Kisho Kurokawa ως τη μεταμοντέρνα εκδοχή της επιστήμης από τον Prigogine. Ανάλογη αντιμετώπιση γίνεται και στο θέατρο, όπου για την τεκμηρίωση της αλλαγής στην πρόσληψη του χώρου, του χρόνου και της μορφής ο Johannes Birringer χρησιμοποιεί κείμενα στοχαστών και φιλοσόφων. Στην ενότητα αυτή πιστοποιείται καλύτερα η συμβολή του φιλοσοφικού λόγου στην ανάλυση ειδικών μορφών και τρόπων αναπαράστασης της εξωτερικής πραγματικότητας. Έμμεσα βέβαια επαναβεβαιώνεται και η σχέση αναφοράς (ή και εξάρτησης) αυτού του λόγου με τους υπόλοιπους. Με κριτικό τρόπο παρουσιάζει ο Hermann Danuser τον «Μεταμοντερνισμό στη μουσική» και μιλά για εκλεκτική χρήση νεορομαντικών και υποκειμενικών στοιχείων στη σύγχρονη μουσική πραγματικότητα.

Το τρίτο μέρος υπό τον γενικό τίτλο «Ανανεώσεις και νεωτερισμοί στη μεταμοντέρνα γραφή», αφορά κυρίως την ανανέωση της γραφής των λογοτεχνικών ειδών αλλά και των εννοιών που η θεωρία της λογοτεχνίας επεξεργάστηκε τα τελευταία χρόνια, όπως αυτοαναφορικότητα, διακειμενικότητα κ.ά. Τα λογοτεχνικά είδη που αντιμετωπίζονται εδώ είναι μεταξύ άλλων η ιστορική μυθοπλασία, η αυτοβιογραφία, η επιστημονική φαντασία. Οι Matei Calinescu και Ulrich Broich αντίστοιχα στις εργασίες τους «Επαναγραφή» και «Διακειμενικότητα» ανασκοπούν κριτικά αυτές τις έννοιες χρησιμοποιώντας περισσότερο την ορολογία του G. Genette, στο έργο του, *Palimpsestes* (1982).

Διαπιστώνεται ότι το φαινόμενο της επαναγραφής μπορεί να αποκαλυφθεί σε όλα τα γένη και είδη της λογοτεχνίας. Η μεταμοντέρνα εκδοχή του χαρακτηρίζεται από την ουσιαστική αλλαγή των σχέσεων ανάμεσα στην πραγματικότητα και τους όποιους κανόνες αναπαράστασής της.

Το τέταρτο μέρος με τίτλο «Η πρόσληψη και η διαδικασία του μεταμοντερνισμού» αποτελεί ένα πανόραμα εκφράσεων και μορφών του μεταμοντερνισμού σε είκοσι έξι εθνικές λογοτεχνίες και κουλτούρες. Εδώ βρισκόμαστε μπροστά σε μια μορφή συγκριτισμού, με την πιο παραδοσιακή σημασία του όρου. Ο αναγνώστης έχει την ευκαιρία να διαπιστώσει τις ιδιαιτερότητες ενός διεθνούς φαινομένου, τις συνεχώς ανανεούμενες μορφές του, τις σχέσεις του με την πρωτοπορία των αρχών του αιώνα. Διαπιστώνει επίσης το ρυθμό πρόσληψης και εξέλιξης του μεταμοντερνισμού που υπαγορεύεται από τις τοπικές συνθήκες ανάπτυξης καθώς και τις δυσκολίες χρονολόγησης του φαινομένου με ομοιογενή λίγο πολύ κριτήρια.

Τέτοιες συνολικές αντιμετώπισεις δείχνουν βέβαια και το εύρος των δυνατοτήτων της συγκριτικής μεθόδου. Εδώ λ.χ. θα περιμέναμε ένα πέμπτο μέρος όπου θα διαπιστώνονταν ενδεχομένως ορισμένες σταθερές σύγκλισης ή απόκλισης ανάμεσα στις εξεταζόμενες λογοτεχνίες. Ωστόσο κι αυτή η πανοραμική θέα προσφέρει τη δυνατότητα στον αναγνώστη να προχωρήσει ο ίδιος σ' αυτήν τη συνθετική εργασία.

Η έκδοση συνοδεύεται από μια «Βιβλιογραφία δευτερευουσών πηγών», που αποτελεί ένα βασικότατο και χρησιμότητα βοήθημα πάνω στο θέμα, από ένα συστηματικό θεματικό κατάλογο κι έναν κατάλογο ονομάτων.

Με τον τόμο αυτό ο ειδικός αλλά και ο φιλομαθής αναγνώστης μπορούν να οδηγηθούν σε μια συγκριτική θεώρηση ενός διεθνούς φαινομένου που δεν καλύπτει μόνο τα όρια της λογοτεχνίας αλλά εκτείνεται ουσιαστικά στο χώρο των επιστημών του ανθρώπου.

Z.I. Σιαφλέκης

Parody: Dimensions and Perspectives. Edited, with an introduction, a bibliography, and an index by Beate Müller. Rodopi Perspectives on Modern Literature, Amsterdam - Atlanta, GA 1997, 313p.

La parodie est un phénomène littéraire qui a une fonction diachronique. Elle peut avoir lieu dans n'importe quelle littérature, à n'importe quelle période, sur n'importe quel genre littéraire. En fait il s'agit d'un discours qui peut être produit par tout texte littéraire, indépendamment de son appartenance à une littérature nationale ou à un courant littéraire.

Le discours parodique crée à son tour un autre genre littéraire qui est en dépendance avec le genre parodié. Cela retrécit bien entendu son champ sémantique et limite son autonomie. Par ailleurs, la parodie est associée à d'autres formes humoristiques telles que le travestissement burlesque ou la satire, afin de produire l'effet escompté qu'est la ré-écriture ludique d'un genre sérieux.

Pour toutes ces raisons la parodie présente un intérêt constant pour la recherche littéraire. Dans les vingt dernières années elle a fait l'objet de plusieurs colloques et études, parmi lesquelles les plus célèbres restent celles de Gérard Genette, *Palimpsestes. La litté-*